

Список використаних джерел

1. As after the war, Ukraine should restore the economy and business. Deloitte is in the news. URL: <http://surl.li/rdzgs>
2. Про режим іноземного інвестування: Закон України від 19.03.1996 № 93/96-ВР. Відомості Верховної Ради України, 1996, № 19. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/93/96-%D0%B2%D1%80#Text>
3. Євтушенко Н.О. Прямі іноземні інвестиції: стан та перспективи розвитку. *Економічний простір*. 2023. (188), 83-88.
4. Пашкевич М.С., Шагоян С.М. Прямі іноземні інвестиції як чинник розвитку експортно-орієнтованого українського бізнесу в умовах глобалізації. *Ефективна економіка* № 8, 2016. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=6039>
5. Масштабне відновлення України в найближчі роки стане можливістю для успішних приватних інвестицій. Міністерство економіки України. URL: <http://surl.li/rdzgw>
6. Євтушенко Н.О. Світовий банк як ключовий партнер у відновленні України після війни. *Стратегія розвитку України: фінансово-економічний та гуманітарний аспекти: X міжнародна науково-практична конференція (20 жовтня 2023 року, Київ)*. Національна академія статистики, 2023.

Жук Р. В.,
аспірант;

Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів

ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ МІГРАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ

Міграція українців з метою працевлаштування за кордоном стала поширеним явищем в сучасній Україні. За різними оцінками вітчизняних вчених, викладених в Національній доповіді 2018 року щодо міграції в Україні, за кордоном одночасно працюють від 1,5 до 5,0 млн. осіб [1, с. 79], зокрема Е. Лібанова оцінила чисельність українців, які одночасно працюють за кордоном у 3,0 млн. осіб [2, с. 14]. Інтенсивність трудової міграції українців зростала протягом попередніх років, а оскільки розрив між рівнем доходів в Україні та основних країнах призначення трудових мігрантів не зменшується, то можна очікувати значних обсягів трудової міграції і у майбутньому. За таких умов, цілями державної міграційної політики мають бути зменшення масштабів трудової міграції, сприяння позитивним наслідкам трудової міграції та зменшення або нівелювання її негативних наслідків для соціально-економічного розвитку України.

З метою моніторингу ефективності державної політики щодо досягнення поставлених цілей, насамперед важливим є наявність достовірної та своєчасної

статистичної інформації щодо масштабів трудової міграції та соціальних і демографічних характеристик трудових мігрантів.

Центром економічної стратегії (ЦЕС), для оцінки чистого виїзду громадян України за кордон, були проведені розрахунки за даними Держприкордонслужби щодо кількості виїздів за кордон та кількості в'їздів з-за кордону для періоду з 2002 по 2017 роки. Відповідно до отриманих результатів, за вказаний період було здійснено 6,3 млн. виїздів за кордон без подальшого в'їзду [3, с.10]. На підставі цих даних та результатів опитувань низки міжнародних організацій, дослідники ЦЕС прийшли до висновку, що чисельність українських трудових мігрантів складає близько 4 млн осіб, при цьому за кордонами України одночасно перебуває 2,6-2,7 млн осіб [3, с. 16].

Зараз найбільш достовірними даними про чисельність трудових мігрантів з України є результати соціологічних досліджень. Ряд досліджень були проведені у період після останнього перепису населення України у 2001 році. Зокрема три загальнонаціональних обстеження населення України, які охоплювали періоди 2007-2008, 2010-2012 та 2015-2017 років були організовані Держстатом за підтримки неурядових та міжнародних організацій. Ці дослідження мали на меті оцінити кількість громадян України, які працювали за кордоном хоча б якийсь час, протягом двох років, які передували року проведення дослідження. Відповідно до результатів опитувань, кількість трудових мігрантів з України була оцінена у 1,5 млн осіб у 2008 [4, с. 25], 1,2 млн осіб у 2012 [5, с. 29], та 1,3 млн осіб у 2017 році [6, с. 4]. Останнє опитування було проведене без врахування окупованих українських територій та зони проведення АТО. Оскільки опитування проводилися тільки на території України, вони охопили лише тих трудових мігрантів, які періодично поверталися до України та членів їх домогосподарств. Не були охоплені особи, які виїхали за межі України з метою працевлаштування на тривалий час, або які перевезли свої сім'ї за кордон. Такі особи вже фактично є переселенцями до інших країн, хоча законодавство приймаючих країн все ще вважає їх трудовими мігрантами. Також під час досліджень не враховувалися м'ягтнікові трудові мігранти, оскільки вони є характерними переважно для прикордонних регіонів України та мають переважно торговий, а не трудовий характер [6, с. 34].

Хоча результати опитувань трудових мігрантів не дають точної оцінки їхньої чисельності, вони чітко вказують на великі масштаби трудової міграції, адже чисельність трудових мігрантів в усі роки обстежень складає 5-7% економічно активного населення України. Також результати опитувань надали інформацію про статевий та віковий склад українських трудових мігрантів, регіони їх постійного проживання в Україні та інші демографічні характеристики. Проте нерегулярність таких обстежень та несталість методології досліджень обмежують цінність отриманих результатів, зокрема для оперативного та кількісного аналізу тенденцій розвитку міграційних процесів. Враховуючи важливість питання та зростаючий вплив трудової міграції на соціально-економічний розвиток України, необхідно впроваджувати регулярний моніторинг трудової міграції. При цьому можна зменшити деталізацію опитувань, з метою зменшення витрат на їх проведення та обробку результатів,

проте доцільно проводити їх щоквартально та у регіональному розрізі для визначення сезонності міграційних процесів та кількості трудових мігрантів, які походять з різних регіонів України. Крім цього, з метою аналізу впливу міграційних процесів на ринок праці та стан людського капіталу в Україні, важливою є фіксація кваліфікації, професійної групи та рівня освіти трудових мігрантів.

Для оцінки масштабів трудової міграції можна використовувати дані з країн призначення трудових мігрантів. За результатами досліджень автора [7], переважна більшість українських трудових мігрантів працюють у 9 країнах ЄС: Польщі, Італії, Чехії, Угорщині, Словаччині, Німеччині, Іспанії, Португалії та Литві, а отже для отримання статистично достовірної інформації щодо більшості трудових мігрантів, достатньо сконцентрувати увагу саме на цих країнах. Загальну інформацію про чисельність українських трудових мігрантів можна отримати з статистики країн ЄС щодо кількості виданих українцям дозволів на роботу. Ці дані регулярно оновлює та оприлюднює Євростат [8]. Для отримання більш детальної інформації, слід розширити існуючі міжнародні договори з питань трудової міграції з переліченими вище 9 країнами, передбачивши у них регулярний та систематичний обмін інформацією щодо українських трудових мігрантів, відповідно до взаємно узгодженого переліку показників. Така взаємодія дасть змогу отримувати детальну інформацію швидше та безпосередньо від урядів цих держав, що сприятиме більшій достовірності такої інформації.

З метою накопичення статистичних даних щодо українських трудових мігрантів, доцільно запровадити збір додаткової інформації при перетині кордону українськими громадянами у напрямку виїзду з України. Серед причин для виїзду слід окремо виділити «працевлаштування за кордоном» та додати планований строк перебування за кордоном: до 1 місяця, 1-3 місяці, 3-6 місяців та більше 6 місяців. Багато українських трудових мігрантів або працюють за кордоном нелегально, або не бажають повідомляти про справжні мотиви свого виїзду та отримувати за кордоном доходи з метою уникнення податкових зобов'язань в Україні. Тому з метою отримання якіснішої інформації необхідно проводити інформаційні кампанії про переваги офіційного працевлаштування за кордоном, надавати українцям інформацію щодо видів підтримки (юридичної, консультаційної, тощо) яку вони можуть отримати від консульських установ України в країні їхнього призначення. Така інформаційна кампанія може використовувати різноманітні канали комунікації, наприклад банери, розміщені у пунктах перетину кордону, інформаційні буклети, та посилання на електронні інформаційні ресурси.

Список використаних джерел

1. Українське суспільство: міграційний вимір : Національна доповідь / Інститут демографії та соціальних досліджень ім. М. В. Птухи НАН України. Київ : ІДСД, 2018. 396 с.
2. Лібанова Е. М. Зовнішні трудові міграції українців: масштаби, причини, наслідки. *Демографія та соціальна економіка*. 2018. Т. 2, № 33, С. 11-26.

3. Скільки українців поїхало за кордон і що державі з цим робити : Аналітична записка / І. Піонтківська та ін. Київ : Центр економічної стратегії, 2018. 50 с.

4. Зовнішня трудова міграція населення України / Український центр соціальних реформ та Держкомстат України. Київ : УЦСР, 2009. 119 с.

5. Звіт щодо методології, організації проведення та результатів модульного вибіркового обстеження з питань трудової міграції в Україні / Міжнародна організація праці. Група технічної підтримки з питань гідної праці та Бюро МОП для країн Центральної та Східної Європи. Будапешт : МОП, 2013. 96 с.

6. Зовнішня трудова міграція населення (за результатами модульного вибіркового обстеження) : Статистичний бюлетень / Державна служба статистики України. Київ : ДССУ, 2017. 36 с.

7. Жук Р. В. Статистичне моделювання зовнішньої трудової міграції з України до країн ЄС. *Економіка та суспільство*. 2023. № 53.

8. First permits by reason, age, sex and citizenship. *Eurostat*. URL: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/MIGR_RESFAS__custom_3332249/bookmark/table?lang=en&bookmarkId=864af24d-7693-456b-9adc-97c5f8dfc647 (дата звернення: 20.02.2024).

Зубко О. В.,
асистент кафедри фінансів,
банківської справи та страхування;
Дніпровський державний аграрно-економічний університет, м. Дніпро

ФІНАНСОВИЙ СТАН ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ: ВИКЛИКИ ТА ТЕНДЕНЦІЇ МЕНЕДЖМЕНТУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Війна завдає катастрофічної шкоди економіці країни. В переважній більшості підприємства країни в умовах воєнного стану перебувають в глибокій кризі через порушення діяльності і пошкодження ланцюгів постачання, торгових шляхів і внутрішніх ділових операцій. Відповідно спостерігається дестабілізація виробництва та руйнування власності, порушення каналів торгівлі, зменшення інвестицій через зростаючу невизначеність та руйнування людського капіталу.

Падіння національної економіки за підсумками 2022 року склало безпрецедентні 30,4 %, а споживча інфляція становила 26,6 %, що означає здорожчання товарів і послуг в Україні в середньому на чверть. Відбулася і значна девальвація національної валюти – з 29 грн/дол. перед вторгненням до 40 грн/дол. станом на зараз на готівковому валютному ринку, що теж не могло не позначитися на вартості товарів і послуг. Так, за перші 5 місяців російської агресії 41% підприємств зазнали втрат до \$1 млн, 32% оцінили втрати в діапазоні \$1–10 млн та 18% повідомляють про втрати більше \$10 млн [1].